

On són els reporters gràfics?

Marc Vicens

Forma part de les contradiccions de la història el fet que l'origen del fotoperiodisme a l'Estat espanyol s'atribueixi al reportatge pioner d'un gironí i que el desenvolupament posterior de l'ofici a les nostres terres, després d'aquella proesa, sigui un dels capítols més difusos i mal explicats del relat fotogràfic. Del bonàs d'Heribert Mariezcurrena, que el febrer de 1885 va tornar de Granada amb les primeres imatges del terratrèmol que havia assolat Andalusia (i amb una nena òrfena rescatada de les ruïnes que va acabar adoptant), les poques referències sobre el tema espigolades d'aquí i d'allà passen quasi sense transició al període republicà, si no és que salten directament als reporters gràfics de la postguerra, els Pablito, Sans i companyia. Entremig hi ha un poti-poti de retratistes, excursionistes, pictorialistes, etnògrafs, documentalistes i amateurs que ningú no sap ben bé com destriar i d'entre els quals sobresurten a penes quatre o cinc noms, sempre els mateixos i sense cap dubte sensacionals: a Girona, Valentí Fagnoli al capdavant, junt amb els Unal; Josep Esquirol, a l'Escala; Amadeu Mauri i Ricard Mur, a Sant Feliu de Guíxols; Rafael Vilarrubias, a Banyoles, i Salvador Crescenti, a Salt.

Exceptuant Vilarrubias, que no tindria perdó, cap d'ells és adscrit a l'adveniment de la cultura de masses que va irrompre a Catalunya amb la revolució de la premsa gràfica des de principis del segle xx, sinó més aviat al paisatgisme, al folklorisme, a un cert incipient turisme i, més sovint encara, a un documentalisme antropològic de formes de vida extingides. Però si ens posem gaire estrictes, hauríem de convenir que ni el pioner Mariezcurrena no pot ser considerat del tot un reporter, si entenem que una de les particularitats que defineixen l'ofici és la immediatesa. Al capdavant, no va publicar les seves fotografies del terratrèmol fins al cap d'un mes dels fets. I el seu *gironisme*, fet i fet, és tan accidental com el d'Antoni Campañà, un dels pocs fotògrafs de premsa reconeguts i que també va fer carrera lluny de la seva Arbúcies natal. En canvi, hi ha molt d'instint periodístic en les imatges que ens han llegat Fagnoli, Esquirol, Mauri, Mur, els Unal, i fins i tot en les que es conserven d'amateurs com Joan Masó o Carles Batlle. I n'hi ha, sense cap dubte, en alguns fotògrafs encara poc valorats com

Emili Pujol, a Olot, o Josep Granés, a Palafrugell. Però què se n'ha fet, de tots els altres? De Carles Pinedo i Joaquim Roca Amich, corresponents del diari *El Día Gráfico*; de Ricard Pla, que havia fet de fotògraf ambulat a la Devesa, i de Joan Barber, introductor del flou, el *fuzzy* anglès, entre les nostres senyoretes de casa bona? I d'alguns pioners oblidats, com Josep Virgili, Artur i Jesús Girbal, Jaume Carrolà, Jaume Ferrer, Narcís Teixidor i Guix, molts dels quals alternaven, al tombant del segle xix, la pràctica fotogràfica amb la pintura de cavallet, el retrat de societat amb el negoci de les postals? La ingent labor de documentació d'Emili Massanas continua sent un referent indiscutible per anar perfilant l'arbre genealògic de la nostra història fotogràfica, i de molts d'altres autors que lliscaven fatalment cap a l'oblit disposem de bones monografies gràcies a la feina incansable del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge i de l'editor Anton M. Rigau, com ara les de Josep Buil, Josep Jou o Martí Massafont. Però encara som lluny d'una aproximació global al fenomen de la fotografia a casa nostra, que hem de continuar refiant a estudis parcials dels quals, de tota manera, l'edat d'or del periodisme gràfic dels anys trenta continua estant absent.